

ВІДГОМІН ТВОРЧОСТІ Т. ПАДУРИ У ПОЕЗІЇ

С. ВОРОБКЕВИЧА

Антоній МОЙСЕЙ, Тетяна НИКИФОРУК,

Буковинський державний

медичний університет, Чернівці (Україна)

kuryluk235@ukr.net

ECHO OF T. PADURA'S WORK IN THE POETRY OF

S. VOROBKEVYCH

Antoni MOYSEY, Tetyana NYKYFORUK,

Bukovynian State

Medical University, Chernivtsi (Ukraine),

RESEARCHER ID: S – 7000-2016; ORCID ID:0000-0001-5365-5578

Антоній Мойсей, Тетяна НикифоруК. Ехо творчості Т. Падури в поезії С. Воробкевича. Цель статьи. Обосновать и систематизировать научные исследования о влиянии творчества Т. Падуры на поэзию С. Воробкевича. **Методы.** Для выявления влияния творчества Т. Падуры на поэтику С. Воробкевича использовано сравнительный и сравнительно-исторический методы. **Научная новизна.** Обоснованно научные исследования о влиянии творчества Т. Падуры на поэзию С. Воробкевича в аспекте тематического направления, верификации и фонетики. **Выводы.** Изучение стихотворных произведений С. Воробкевича в аспекте сопоставления их с национальным фольклором и поэзией его предшественников и современников в родной и иноязычной литературах и учета количественной (выраженные одной частью поэтики, несколькими, многими) и хронологической (постоянные, эпизодические: в начале, в середине, в конце творческого пути) иерархии воздействий показало, что он на разных этапах творчества подвергался воздействию обоих факторов. Меньшим хоть разнообразным, было влияние других украинских (И. Котляревский, М. Шашкевич, М. Устиянович, Я. Головацкий, П. Кулиш, А. Метлинский, Ю. Федькович) и зарубежных (Т. Падура, И. В. Гете, Г. Гейне, В. Александри, М. Эминеску, И. Гелиады-Рэдулеску, Я. Векереску) поэтов.

Ключевые слова: Т. Падура, С. Воробкевич, поэтика, тематика, версификация, фоника.

1903 року у виданні “Літературно-науковий вісник” член редакційного комітету В. Гнатюк помістив некролог з приводу смерті Сидора Воробкевича. Автор публікації, яка, на думку Б. Мельничука, “нагадує не стільки прощальне жалібне слово, скільки літературно-критичну статтю, місцями вельми гостру”¹, висловив такі міркування щодо віршованих творів буковинця: “Багато віршів творив він під впливом або народних пісень, або інших поетів, і від того впливу полишилися навіть сліди в тих його творах. Але дуже рідко вони дорівнюють першотворам. Докладно це питання можна розібрати лише в окремій статті, тут вистачить лише зазначення”². Цікавим видається й уточнення: “Зрозуміло, що поет, пишучи свої вірші, не парафразував чужих, не повторював, не наслідував змісту, але окремі слова і розмір вказують прямо на цей вплив...”³. При цьому автор некролога послався на О. Огоновського, який у своїй “Історії літератури руської” (1889) помітив у С. Воробкевича “сліди вправного переспіву думок Шевченкових”, водночас зауваживши, що вони залишаються оригінальними творами⁴.

До питання про витоки поезії віршованих творів С. Воробкевича, крім О. Огоновського та В. Гнатюка,

принягідно зверталися С. Смаль-Стоцький (1887), О. Маковей (1901, 1909), М. Лозинський (1901), Ф. Погребенник (1956), В. Лесин та О. Романець (1964), О. Романець (1966), П. Никоненко (1975), М. Ласло-Куцюк (1979), В. Шаблювський (1984), М. Бондар (1986), М. Івасюк (1986), П. Никоненко та М. Юрійчук (2003), Н. Шатілова (2011), Л. Кучурян (2012). Систематизуємо наукові здобутки вчених, додавши нові спостереження та врахувавши кількісну (виражені одним складником поезики, кількома, багатьма) та хронологічну (постійні, епізодичні: на початку, в середині, у кінці творчого шляху) ієрархію впливів. Вплив інших авторів на С. Воробкевича був значно менший. У перший період творчості (рідше в наступний) відчувається певна його орієнтація на поезію Т. Падури – польського поета, який також писав українською мовою і романтизував українське козацтво. Перше знайомство з творчістю Т. Падури стосується його славнозвісної пісні “Гей, соколи...”, яка з особливим пієтетом звучить на устах як поляків, так і українців. Пісня стала народним гімном Польщі і досі лунає в усіх воеводствах країни. Детальніше про особливості життя і творчості Т. Падури розглянув у своїй статті Роман Кухаренко⁵. Пригадаємо, Т. Падура –

¹ Melnychuk V. Literaturoznave i khudozhnie osmyslennia postati Sydora Vorobkevycha [Literary and artistic understanding of the figure of Sydir Vorobkevych], Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yurii Fedkovycha : [zb. nauk. prats] [Scientific Bulletin of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University: [collection of science works], Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un-t, 2012, Vyp. 585–586, Slovianska filohiia, P. 140 [in Ukrainian].

² Hnatiuk V. Izydor Vorobkevych (Nekroloh) [Izydor Vorobkevych (Obituary)], LNV, 1903, XXIV, Kn.10, P. 48 [in Ukrainian].

³ Ibidem, P. 49.

⁴ Ohonovskiy O. Istoriiia literatury ruskoi [ukrainskoi], Chastyna II, 1 2. XIX st. (Poeziiia. Drama) [History of Ruska [Ukrainian] literature. Part II, 1 2. XIX cent. (Poetry. Drama)], Lviv, 1889, Fotodruk Olexy Horbacha, Miunkhen, 1991, P. 50 [in Ukrainian].

⁵ Roman Kukharenko Tymko Padura – spivets pobratymstva ukrainsiv ta poliakiiv [Tymko Padura is an artist who describes the brotherhood between Ukrainians and Poles], URL: <http://www.global-analityk.com> [in Ukrainian].

талановитий мандрівний поет, який своєю самобутньою творчістю зумів об'єднати польську та українську культуру. Тимко Падура, Юліуш Словацький, Міхал Чайковський та інші митці, які брали участь у формуванні сучасної польської культури, нині зараховують до так званої "української школи" в літературі Польщі, однак, на жаль, в Україні мало відомі імена цих яскравих та талановитих митців. Томаш Падура народився 21 грудня 1801 року у містечку Іллінці (тепер Вінничина) – помер 20 вересня 1871). У дитинстві Тимко вільно володів українською мовою, захоплювався піснями та оповіданнями з життя козаків, слухав пісні кобзарів і лірників про історичне минуле. Освіта: парафіяльна школа, вінницька гімназія. У гімназійні роки починає писати вірші. Навчається у Кременецькому ліцеї, де захоплюється історією України. Томаш для написання своїх творів українською мовою послуговався латинкою. Юний хлопець поставив собі за мету написати історію України у віршах. Активно працював над проблемою зближення української та польської культури для цього збирав фольклорні матеріали (легенди, перекази), а славні події описував у своїх творах. Згодом у маєтку графа Ржевуського Тимко Падура очолив школу кобзарів та лірників разом з поетом Яном Комарницьким та

композитором Григорієм Відортом. Того ж року на пропозицію онука гетьмана Данила Апостола – декабриста Муравйова-Апостола – Тимко написав бойову козацьку пісню "Рухавка" (російською її переклав Кіндрат Рилєєв).

Увагу буковинця С. Воробкевича привертала в першу чергу козакофільська тематика віршованих творів поляка. Досить порівняти хоча б назви деяких творів обох авторів: у Т. Падури: "Рухавка" або "Піснь козацька"; "Козак"; "Січовий", "Запорожець", "Кошовий", "Низовець", "Лісовчик", "Лейстровий", "Гетьмани", "Чорноморці", "Мазепа", "Сірко", "Конашевич", "Мурашко", "Тетеря", "Гордієнко", "Свірчовський"; у С. Воробкевича: "То наш танець, наш козак...", "Ходить козак, блукаючи...", "Мурашка", "Нечай", "Козак Торба", "Козак Гарасим", "Смерть козака". Тематична подібність поезій обох авторів, як бачимо, очевидна.

Чимало козакофільських текстів обидва поети створювали як пісні. Виразними є й текстуальні збіги. У творі С. Воробкевича "На степах" (1881), жанр якого автор визначає як "фантазію", чітко відчувуються алюзії з Т. Шевченка ("Розрита могила") і з Т. Падури ("Рухавка"). Наведемо по одній строфі з творів Т. Падури та С. Воробкевича:

Т. Падура:

Гей, козаче, в Божий час!
Вже голосить в церкві дзвін;
Кому справа мила з вас,
За проклятим навздогін!
Гей, козаче, на врага,
Гурра-га, гурра-га
Гурра-га! гурра-га!

Форма цих творів неоднакова: у Т. Падури маємо 7-складовик, у С. Воробкевича – нерівноскладовий вірш із переважанням 8-складових рядків. Утім динамічний ритм та виразні змістовні перегуки надають строфам схожості.

Улюблений Падури розмір – 15-складовик зі схемою 8,7,8,7 – форму, яку поет, за спостереженнями Б. Бунчука та В. Мальцева, вважав, "українською"⁷. С. Воробкевич застосував у вірші "То наш танець, наш козак". Наведемо першу строфу твору:

Чи є в світі красший танець,
як веселий наш козак?
Аж дивується поганець,
як танцює наш бідак.
Кождий каже: добрі люде,
нема в світі і не буде
понад танець – гей! га! га!
веселого козака⁸ [28, с. 22].

Відгомін "Падуриної форми" фіксуємо також в інших творах. Зокрема, шестивірш буковинця у тексті

В ім'я Боже на врага!

С. Воробкевич:

Пугу! Пугу!
Ми козаки з Великого Лугу!
Січовики – Запорожці,
ми чубаті Низовці,
гей-же разом загримімо,
шаблюдами задзвенімо⁶

пісні "Трудись і молись" виглядає так:

І ниви тут
І купця крам
Золота родить доволі;
І ремесло
Топір, весло
Не знають нужди, недолі⁹.

Розмір строфи: 4,4,8,4,4,8. Цей ритм навіває уявлення про 4-складовик, утворений із графічно розчленованого 8-складовика, який характерний для чотирьох рядків Падуриного епіграфа до його ж думи "Сірко" (1828):

І скарби вам
І славу дам
Тільки ідіть
За мною в світ¹⁰.
Женуть, якби коней стадо, U-U- -U-U
з шерsti аркан гризе руки, -UU-U- -U
гризе людські... аж до кости. U- -UUU-U
Не кінець ще тої муки!¹¹. UU-U-U-U

⁵ Roman Kukharenko Tymko Padura – spivets pobratymstva ukraintsvy ta poliakiv [Tymko Padura is an artist who describes the brotherhood between Ukrainians and Poles], URL: <http://www.global-analityk.com> [in Ukrainian].

⁶ Ukrainski poety-romantyky: Poet. Tvory, uporiad. i prymit. M.L. Honcharuka; vstup. st. M. T. Yatsenko; red. tomu M. T. Yatsenko [Ukrainian romantic poets: Poet. Works, order and note M.L. Goncharuk; introduction by M.T. Yatsenko; ed. by M.T. Yatsenko], Kyiv : Nauk. dumka, 1987, 592 p. [in Ukrainian].

⁷ Vorobkevych I. Tvory: u 3 vol. [Works in 3 volumes], Lviv : Prosvita, 1911, Vol. 3, P. 93-94 [in Ukrainian].

⁸ Vorobkevych I. Tvory: u 3 vol. [Works in 3 volumes], Lviv : Prosvita, 1909, Vol. 1, P. 22 [in Ukrainian].

⁹ Vorobkevych I. Tvory: u 3 vol. [Works in 3 volumes], Lviv : Prosvita, 1909, Vol. 1, 420 p. [in Ukrainian].

¹⁰ Ukrainski poety-romantyky: Poet. Tvory, uporiad. i prymit. M.L. Honcharuka; vstup. st. M. T. Yatsenko; red. tomu M. T. Yatsenko [Ukrainian romantic poets: Poet. Works, order and note M.L. Goncharuk; introduction by M.T. Yatsenko; ed. by M.T. Yatsenko], Kyiv : Nauk. dumka, 1987, P. 332 [in Ukrainian].

¹¹ Vorobkevych I. Tvory: u 3 vol. [Works in 3 volumes], Lviv : Prosvita, 1909, Vol. 1, P. 241 [in Ukrainian].

Звернемо увагу на фонічну невправність у рядку “І купця крам” (UU— —). Такі ж збіги наголошених складів фіксуємо у 8-складових рядках поеми Воробкевичевої “Мурашки”:

Очевидно, такі збіги наголосів дали підстави В. Гнатюкові говорити про “хропавість” поетового вірша¹². На нашу гадку, таку ритмічну “кострубатість” буковинець міг “запозичити” в поляка, у якого вона поставала як наслідок недосконалого знання української мови, так і нехтування ним елементарних вимог фоніки¹³. У Т. Падури С. Воробкевич міг “навчитися” засилля бідних рим (не забуваймо знову ж таки про можливе посередництво М. Шашкевича, який римував: “врага” – “татара”).

До питання про генезу поезики віршованих творів С. Воробкевича зверталися С. Смаль-Стоцький, О. Огоновський, О. Маковей, М. Лозинський, В. Гнатюк, Ф. Погребенник, В. Лесин та О. Романець, П. Никоненко, В. Шабліовський, М. Бондар, М. Івасюк, П. Никоненко та М. Юрійчук, Н. Шатілова, Л. Кучурян та ін. У статті систематизовано наукові доробки вчених, додано нові спостереження та враховано кількісну (виражені одним складником поезики, кількома, багатьма) та хронологічну (постійні, епізодичні: на початку, в середині, у кінці творчого шляху) ієрархію впливів.

Простежено вплив на поезику С. Воробкевича Т. Падури (О. Маковей), зокрема у аспекті тематики, версифікації та фоніки.

Міркування літературознавців-попередників щодо впливу цих письменників на буковинця доповнено новими спостереженнями. У контексті такого студювання творчості С. Воробкевича підтверджено тезу дослідників поезії буковинця (найбільше – В. Лесина та О. Романця) про те, що він на різних етапах творчості зазнавав впливу не одного, а багатьох поетів. Серед них Т. Падура, відгомін творчості якого спостерігаємо у поезії Воробкевича у аспектах тематичного спрямування, версифікації, фоніки.

Отже, поезика віршованих творів С. Воробкевича базувалася на основі постійного засвоєння всіх складників художньої системи національного фольклору. Другою, за часовою протяжністю та силою впливу на поезику буковинця, була віршована творчість Т. Шевченка. Менше вплинули інші вітчизняні та зарубіжні поети: І. Котляревський, Т. Падура, М. Шашкевич, М. Устиянович, Я. Головацький, П. Куліш, А. Метлинський, Ю. Федькович, О. Кониський, деякі представники німецької та румунської поезії.

Antoni Moyses, Tetyana Nykyforuk. Echo of T. Padura's work in the poetry of S. Vorobkevych. This article aimed to substantiate and systematize scientific research on the influence of T. Padura's work on S. Vorobkevych's poetry. **Scientific novelty.** Scientific discoveries on the influence of T. Padura's work on S. Vorobkevych's poetry in the aspect of thematic direction, versification and phonics are substantiated.

Research methods. Comparative and comparative historical methods are practiced to reveal the influence of T. Padura on the poetics of Bukovynian writer S. Vorobkevych.

Conclusions. The study of S. Vorobkevych's poetic works in the aspect of their comparison with national folklore and the poetry of his predecessors and contemporaries in native and foreign literature and taking into consideration the quantitative (expressed by one component of poetics, several, many) and chronological (constant, occasional: in the beginning, in the middle, at the end of the working life of the artist) hierarchy of influences revealed that he was influenced by both factors at various stages of creativity.

The influence of other Ukrainian (I. Kotlyarevsky, M. Shashkevych, M. Ustianovych, Y. Golovatsky, P. Kulish, A. Metlynsky, Y. Fedkovych, O. Konysky) and foreign (T. Padura, Y.V. Goethe, G. Heine, V. Alexandri, M. Eminescu, I. Gelia-Redulescu, J. Vekerescu) poets was less evident, though different.

Key words: T. Padura, S. Vorobkevych, poetics, themes, versification, phonics.

Мойсей Антоній – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету, гол. редактор українсько-румунського наукового журналу “Актуальні питання суспільних наук та історії медицини”. Коло наукових інтересів: Історія України та української культури, традиційна культура населення Буковини, взаємовпливи в сфері традиційної культури українського та східнороманського населення Буковини, процеси етнокультурної ідентичності у прикордонних регіонах. Автор понад 210 наукових праць, у т. ч. 7-ми монографій.

Moyses Antoni – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies in Bukovinian State Medical University, editor of the Ukrainian-Romanian scientific journal “Current issues of social sciences and history of medicine”. Scientific interests are such as: history of Ukraine and Ukrainian culture, traditional culture of the population of Bukovina, mutual influence in the sphere of traditional culture of the Ukrainian and East-Roman population of Bukovina, processes of ethnocultural identity in the border regions. The author of more than 210 scientific works, including 7 monographs.

Тетяна Никифорук – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету. Автор понад 80 науково-методичних публікацій. Виконавчий редактор спільного українсько-румунського наукового журналу “Актуальні питання суспільних наук та історії медицини”. Коло наукових інтересів: теорія віршознавства загалом та поезика віршованих творів С. Воробкевича, викладання української мови як іноземної.

Tetyana Nykyforuk – Candidate of Philology, Associate Professor of Department of Social sciences and Ukrainian Studies in Bukovinian State Medical University”; Author of over 80 scientific and methodological articles. Executive editor of Ukrainian-Romanian scientific journal “Current Issues of Social Studies and History of Medicine”. Scientific research interests: the creation of poetry and poetics of S. Vorobkevych's verses, teaching of Ukrainian language as a foreign language.

Received: 22.01.2021

Advance Access Published: March, 2021

© A. Moyses, T. Nykyforuk, 2021

¹² Hnatiuk V. Izydor Vorobkevych (Nekroloh) [Izidor Vorobkevich (Obituary)], LNV, 1903, XXIV, Kn. 10, P. 43–50 [in Ukrainian].

¹³ Bunchuk B., Maltsev V. Virshuvannia Tymka Padury [Tymko Padura's versification], Na styku kultur : polskyi ta ukraïnskyi virsh : [zb. nauk. pr.] [At the crossroads of cultures: Polish and Ukrainian poetry: [collection of scientific works], Kyiv : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr “Kyivskyi universytet”, 2007, P. 88 [in Ukrainian].